

A SZLOVENSZKÓI MAGYAR IFJÚSÁG

I. A FELVIDÉKI IFJÚ TÍPUSA

Az ELSZAKÍTOTT magyar területek közül kétségtelenül a felvidéki rész ifjúsága váltotta ki a csonkaországi értelmiség körében a legnagyobb figyelmet. Ez az érdeklődés részben azon körülménynek szült, hogy a felvidéki magyar ifjúság lendült leghamarabb akcióba s hangjának bátorságával, mondanivalóinak újszerűségével elhatározó lökést adott a csonkaországi ú. n. ifjúsági mozgalmaknak is. Szélesebb rétegek figyelmét azonban csak az emlékezetes koszorú-ügy irányította a Sarlósokra s ezzel együtt arra a tényre is, hogy e csoport a felvidéki magyar ifjúság egészével korántsem azonosítható. A magyar közvélemény akkor megnyugvással vette tudomásul, hogy a Sarló e fiatalságnak csak egy, a marxista eszmekörben nevelődő s mindinkább a kommunizmus felé hajló, mindenestre nagyon mozgékony töredéke, amellyel szemben az ellentétes világnézetű katolikus fiatalság (Prohászka-körök) és a nemzeti és szociális gondolat egyesítésére törekvő főiskolás tábor (mely most a Magyar Munkaközösség nevű alakulatban igyekszik kifejezését találni) hatalmas túlsúlyt jelent. E megnyugtató tény tudomásulvétele után a csonkaországi közvélemény érdeklődése a felvidéki ifjúsággal szemben alábbhagyott s ha azóta itt-ott talákoztunk még ilyesmivel, az is inkább e fiatalság mozgalmainak, programjainak, szellemi megnyilvánulásának szült: annak konstatálására szorítkozott, hogy mit akar ez az ifjúság és hogyan akar céljaihoz eljutni, mélyebbre azonban nem hatolt.

Ez a „konstatáló“ álláspont jellemezte a csonkaországi érdeklődést a felvidéki fiatalsággal szemben a legújabb időkig. Megelégedtünk a felvidéki ifjúság „másságának“ megállapításával, de a „miért és hogyan lett ilyenné?“ kérdése válasz nélkül maradt, vagy inkább fel sem vetődött. Csak legutóbb történt egy figyelemreméltó kísérlet — ha szabad így kifejeznem magam — oknyomozó irányban (Semetkay József: A felvidéki magyar ifjúság. Salgótarján, 1932.), mely a felvidéki ifjúság írásos megnyilvánulásain keresztül igyekszik mélyebbre, a lelkekig, sőt azok ilyenné válásának okaiig hatolni. Mi a következő vázlatos megjegyzésekkel más úton szeretnénk adalékokat szolgáltatni a felvidéki ifjúság rajzához: a felvidéki magyar ifjú típusáról szeretnénk képet adni; a sok eltérő egyedből kiemelve a jellemző közös vonásokat, egy elvontságában is élő alakot bemutatni, úgy, ahogyan az figyelő szemeink előtt a személyes érintkezésben kialakul. Milyen a felvidéki magyar ifjú, az egyén, melyből különböző adottságok, hatások és véletlenek célkitűzéseikben, útjaikban annyira eltérő

táborokat alakítanak, mint a Sarló, a Prohászka-körök, vagy a Munka-közösség?

A felvidéki magyar ifjúnak első pillanatra szembeszökő tulajdonsága a koraérettség. Szinte megdöbbentően komoly ez a fiatalság; látszik, hogy már a középiskola padjain az életiskolába kezdett járni. Korán kérdőjelek elé állítódott, nem csoda, ha elkomolyodott; a kacagástól elszokott; humora, ha van, kesernyésre torzult. Nyoma sincs benne annak a kiáradó életörömmek, amellyel a mi fiataljainkban itthon még ma is sokszor találkozhatunk; a szórakozás — a kellemes semmittevés értelmében — nem jelent számukra vonzóerőt. Olvasnak vagy vitatkoznak — ez a szórakozásuk. Jóval öregebbek a koruknál. Flóny vagy hiányosság-e ez, nem tudnók eldönteni. Azt sem, hogy ez a csendesség, kissé mélabús nyugalom a belsőnek hű tükröződése-e vagy eltemetett életigenlést takar, melyet a kisebbségi sors örökös védekező-állása, az idegen uralom folytonos „nem szabad.-ja már a tudat alá szorított.

Ez a komolyság, érettség, ha kissé szürkít, élettelenebbé is bágyaszt, mindenesetre megóv a léhaságtól, cinizmustól. A felvidéki ifjú idealista. Ezméi vannak, magasabb célokra néz és hajlandó önzetlenül dolgozni. Ideálja elsősorban a fajtája, a magyarság boldogítása. Ez a vezérgondolat még akkor sem engedi ki búvköréből, ha a világ megváltását a proletariátustól várja: a Sarló fiataljaiban a messzianista kommunizmus és a magyar fajvédelem gondolata tisztulatlán, de letagadhatatlan vegyülékben jelentkezik.

A felvidéki magyar ifjú nacionalizmusában a kisebbségi helyzet nevelő hatása nyilvánul meg, főként abban, hogy saját nemzetiségének csak szabadságot, fejlődési lehetőségeket követel, nem pedig más nemzetek feletti gyámkodási jogot. Minden elfogultság nélkül nézi tehát a szlovákok, ruthének, csehek nemzeti törekvéseit, amíg azok vele szemben imperializmust nem jelentenek. A kölcsönös egyenrangúság alapján e nemzetekkel bármikor kész tehát kiegyezni. Ez imperializmus-mentes nemzeti érzés a felvidéki ifjút — fentebb említett idealizmusával párosulva — alkalmassá, sőt hajlamossá teszi arra, hogy a nemzet fölött is elismerjen, vagy keressen magasabb egységeket, melyekbe nemzete az emberi tökéletesedés jegyében bekapcsolódhatik. E hajlammal magyarázható a nemzetfeletti világnézeteknek és gondolatoknak a felvidéki ifjúság körében mutatkozó vonzóereje (kommunizmus, katolicizmus, páneurópai, népszövetségi gondolat) éppen úgy, mint a hasonló lelki alapfeltételeket kívánó eszme: a dunai nemzetek kiegyezésén alapuló dunai konföderáció viszonylagos népszerűsége is.

A felvidéki ifjú nacionalizmusa tehát teljesen új. Természetesen az egy más vonatkozásban is: a szociális telítettségben. A felvidéki magyar fiatal nemcsak közel áll a munkához és paraszthoz, tehát a proletársághoz, hanem teljesen azonosnak érzi magát vele. Állásfoglalása nem csupán világnézeti elgondolások következménye, ennek bizonyos valóságos alapja is van. A cseh uralom a magyar középosztály általános romlását idézte elő: a földreform, a nyugdíjazások, a cseh és tót előnyomulás nagyon sok magyar magas- vagy közép-

existenciát semmisített meg vagy szorított proletár-sorsba. A felnövő új nemzedék aligha számíthat jobb jövőre. A fiatalság nem csak ezt a helyzetet látja, hanem azt is, hogy ez állandó gazdasági nyomással szemben az eredményes védekezés előfeltétele a magyar munkássággal és parasztsággal való szoros összefogás. Különösen a parasztság jelentőségével számolnak itt-ott már túlzott mértékben. Az kétségtelen, hogy a dolgok mai állásának időleges megmerevedése esetén a magyar nyelvszigetek és szórványok lassú lemorzsolódásával, folyamatos felszívódásával számolni kell. Különösen az idegen elemmel életkörülményei, gazdasági összeszövődöttsége miatt állandó érintkezésben álló városi lakosságot (középosztály, munkásság) fenyegeti ez az alig elkerülhető veszedelem; ezzel szemben a zárt tömbökben élő — a telepítésekkel komolyan alig veszélyeztetett — paraszti tömegek természetsszerűleg sokkal szilárdabb ellenállási alapnak ígérkeznek. A parasztság fontosságának elismerése, a nemzeti ellenállás főtényezőjeként való kezelése tehát valóban jogosult. Jóval kevésbé látszik annak azonban az a lírai parasztrajongás, mely évekig tartó uralma után most józanabb, valóságosabb szemléletnek látszik helyet engedni. A felvidéki magyar ifjú évekkel ezelőtt a várakozással ment ki falujárára, regölésre, hogy onnan egy friss, öserejű népi kultúrán megtermékenyült lélekkel tér majd vissza. Ez a feltevése nem vált be, útja azonban mégsem volt hiábavaló. Mert megismerte a népet a maga valóságában, a falut a maga szociális bajaival és helyesen rájött, hogy a paraszt és saját maga közt egyelőre még nem lehet a bálvány és a bálványimádó viszonyáról szó, hogy az ifjúság a maga sanyarú helyzetében is adhat még valamit a falunak, sőt jövőnk érdekében egyenesen a segítségére kell neki sietnie. Nevelés, oktatás, szervezés: olyan munkaterületek, amelyeken még rengeteg hasznos szolgálatot tehet az ifjúság a falunak. Ez a felismerés csak elmélyítette a felvidéki ifjú szociális meggyőződését s ideális lelkesedése — anélkül, hogy e tény elkedvetlenítőleg hatott volna rá — most a magyar falu megszervezésére, a magyar paraszt meglévő nagyszerű tulajdonságainak kibontására irányítódott.

A magyar parasztsággal való eme életesebb kapcsolódás már jelzi, hogy a felvidéki ifjú lassan felszabadul az elvontságoknak, elméleteknek attól a tömegétől, amely évekig akadályozta szabad látását és gátolta a cselekvésben. Még mindig túlteng ugyan benne az „ideológia“ iránti érdeklődés, még mindig sokat töpreng és vitatkozik elvi kérdéseken, még el-elönti egy-egy lírai hullám, még szent előtte az „élmény“ kifejezés, de már kezdi érezni, hogy a legszebb, legbölcsebb és legjobb szónál is többet ér egy icike-picike tett és hogy a kisebbségvédelem bátyái apró részletmunkáknak szürke, csendes egymásrarakásából fognak feltornyosodni. Ezen a gondolatmeneten tovább haladva fog felszabadulni attól a túlságos elméletesditől, amely az elmúlt évek alatt annyira jellemezte s attól a lírai-irodalmi szemüvegtől, amellyel az újabb magyar irodalom egyes termékei homályosították el tisztánlátását. Ma még korántsem tart itt: ma még alig van érdeklődése más, mint az elméleti szociológia, politika és hasonló irányzatú szépirodalom iránt. De ez az egyoldalúság annál

inkább kopni fog róla, minél inkább belemerül a népe érdekében végzett gyakorlati munkába. Az élet fogja sokoldalúbbá csiszolni, s ez fogja megértetni vele azt is, hogy az egyén nemcsak szülőföldjébe, hanem fájának múltjába is gyökeredzik.

Persze, jó tanácsokat hiába adnánk neki; nem, vagy csak nehezen hinne nekünk, mert rövid életpályája alatt bizalmatlanná, kételkedővé vált. Az iskola és az otthon egymásnak ellenmondó igazságai, a kisebb-ségi és többségi légkör zavaró kevertsége korán felkeltették benne a kételkedés szellemét; nehezen hiszi tehát el, hogy valaki hátsógondolatok nélkül közeledik feléje. Csonkamagyarországi viszonylatban meg éppen bizalmatlan, ha nem is mondja ki. Nem csoda, hiszen tízegynéhány esztendeje írásban, képből, szóban, iskolában, gyűléseken, előadásokon, csehül, tótul és magyarul, minden lehető és lehetetlen módon azt tölcsezik beléje, hogy Magyarország egy itt felejtett középkori sziget az új világ közepén. Csodálható-e, ha szegény magyar fiatalra, aki sohasem volt Magyarországon, aki a csonkaországi viszonyokat csak ezen a torzító tükrön láthatja, az állandó ismétlés mégis csak hat annyira, hogy kételkedni kezd: nem igaz-e, amit cseh (és emigráns „magyar“) forrásai olyan fáradhatatlanul hirdetnek rólunk: hogy nálunk szellemi pangás van, hogy mi nem haladunk a világgal, hanem évtizedes szellemi ócskaságokon rágódunk, vagy hogy nálunk még mindig csak a grófok mennek emberszámba, egy ezerholdas oligarchia klikkje viszi az országot új veszedelmek felé, mely a dolgozó rétegek minden mozdulatát könyörtelenül nyomja el. Vagy hogy a magyar irredenta csak azért akarja tűzzel-vassal visszaszerezni az elvesztett területeket, hogy a legféltelenebb magyaruralmat gyakorolhassa az új szolgaságba hajtott nemzetiségeken.

Ha e vádaktól ragad valami, arról a felvidéki ifjú igazán nem tehet. £ tévhitek elosztatása teljességgel a mi feladatunk. Ha mi féltékenyen vigyázunk, hogy még csak olyan szűnyog se dongjon a magyar ég alatt, amelyből a cseh propaganda elefántot csinálhat, ha a külföld tájékoztatását a magunk viszonyairól a teljes tárgyilagosság szellemében, de végre kielégítő módon ellátjuk, ha magunk iránt érdeklődést keltve, elfogulatlan semlegesek írásain keresztül is megismerkedhet velünk a magyar ifjú, addig is, míg személyes tapasztalásra az irredenta-vád veszélye nélkül eljöhét egyszer hozzánk is, akkor a mi felvidéki fiatalunk bizonytalan érzése el fog tűnni s a meglevő érzelmi kapcsolat mellett a szellemi is helyre fog állni. Mert a felvidéki ifjú tudásszomjas és igazságkereső; nem kell félnünk attól, hogy igazságunkat nem fogja belátni.

A felvidéki ifjú jellegzetes bizalmatlanságát főleg két tulajdonsággal lehet legyőzni: tudással és becsületességgel. A felvidéki ifjú, éppen mert hivatását komolyan veszi és maga is sokat tanul, műveli magát, meg tudja becsülni mások műveltségét, tanultságát, viszont az üres szószátyárkodást, frázishazafiságot éppúgy gyűlöli, mint például a zsúrfiúi jó modort, a „társasági“ allűröket. A politikával ugyanígy van: a hordóembereket nem szereti, de még jobban megveti a csendes panamistákat, az érdekembereket, megfizetett lelkesedőket. Tudja, hogy a kisebbségi küzdelmet vezetni csak kemény gerincű, felemelt

fejű, kevés- de súlyoszávú, kidolgozott jellemű férfiak hivatottak. Úgy készül tehát, hogy e szerepet méltóan vállalhassa.

Összefoglalóan: a felvidéki magyar ifjában a keserves iskola egészen új típust fejlesztett ki. Ideális (néha az irrealitásig), jószándékú, bátor, becsületes és igazságszerető; ami hiányossága van, az nem erkölcsi fogyatékoság. Lelki és szellemi alkata remélni engedi, hogy — ha a mindenfelől leselkedő csábításokkal és fenyegetésekkel meg tud birkózni — benne fog kialakulni az az új, egészséges magyar értelmi-ségi típus, mely nálunk vagy a kisebbségi sors nevelőiskolája híján, vagy egyéb okokból — de jóval lassabban és csak szeszélyes dkk-cakkban bontakozik.

MORAVEK ENDRE

II. A SZLOVENSZKÓI MAGYAR IFJÚSÁG ÚJABB MOZGALMAI

Az 1918-AS ÁLLAMFORDULAT következményei Szlovenszkóból, az eddigi magyar Felvidékből azelőtti helyzetével ellentétben külön életfogalmat formáltak. A határontúli magyarságnak is el kellett fogadnia ez új helyzet adottságait, ha egyáltalában valami módon biztosítani akarta a megváltozott körülmények között összeszűkült életét. Szinte máról holnapra elveszett mellőle az eddig mindenható, oltalmazónak, életcélnak tetsző államiság, mely eddig ott állt oldalán s átélt valóságként, avagy csodált misztikumként uralkodott a vidékiesség színtelenségébe elvesző sorsa fölött. Mert valóban „vidék“ volt a szó igazi értelmében eleddig ennek a magyar népiségnek osztályrésze, mely észrevétlenül szövéődött különbözően árnyalt átmenetekkel a délibb, tisztább magyar tömegek s a tót etnikum közé. Az államfordulat egyszerre megváltoztatta e nyugodt és szürke helyzetét s kínosan érzett ütközőként állította egymásra törő politikai ellentétek közé. Eddig békésen és észrevétlenül a dunai, csallóközi, alföldi, illetve a felsőtiszai kultúr- és életformák részesének és folytatójának érezhette magát s most váratlanul, készületlenül, középpont-talanul Szlovenszkó határszélére szakadt.

Nagyfokú bizonytalanság és lelki válság alakjában tört egyre mélyebben magának utat az első pillanatra tán politikai változásnak tetszhető sorsfordulat. Mindeddig a politikai eszmék s vele együtt a történeti hagyományok lelkeket megőző világa uralkodott az egyetemes magyarság életmegnyilvánulásain. Most megrendült az eddig egyedül üdvözítőnek hitt magyar nemzeti állam kizárólagosságába vetett hit s vele együtt valahogy megingott a szlovenszkói magyarság történeti és öncélú politikai eszmeköre is. Nem foghatott oly mélyreható és életszerű történeti fikciókba, mint amilyen az impériumváltozás után az erdélyi magyarság számára a különálló erdélyiség fölújított gondolatvilága volt. A felvidékiség történeti kategóriaként jelentkező gondolata sem verhetett gyökeret szívében. E gondolatnak nem voltak benne hagyományai, hisz a neki életet, kultúrát adó középponti és tájilag csak itt-ott elszínezett egyetemes magyarság részéül érezhette magát és sohasem felvidékinek, ami — táji helyzetéből folyólag

sohasem is volt — s ezekben az időkben egy hosszú nacionalista fejlődés eredményeként maga a tótság hangadó rétege is teljesen idegenül állott úgy a magyar történeti szellemiségű felvidéki, mint a ma már oly erős önálló szlovenszkói gondolattal szemben. Földje, melynek etnikuma ekkor már az új Szlovenszkó arcát színezte hosszan elnyúló, sajátos helyzetű s valójában délre kapcsolódó peremmagyarságával, önállóság, nagyobb és életszerűbb történeti emlékek nélkül állott ott szomorú, gyakran alföldies jellegű, de itt-ott már urbánusabb kisvárosaival, falvaival magányosan, hagyománytalanul s az új helyzettel szemben természetesen értetlenül.

Nagyjából ilyen negatívumokból alakult külső körülmények szegélyezik ma is a szlovenszkói magyarság útjait. Szervezetlenségében, középponttalanságában, elnyújtott határmenti peremhelyzetében az ezektől a külső körülményektől már eleve elrendeltetett sajátos lelki válság és bizonytalanság már magától terelte a politikai ellenzékiesség, a kisebbségi és nemzeti jogokért való harc irányába élete külső megnyilatkozásait. A szlovenszkói magyar ellenzéki politika mindmáig ily utakon mozgott. Föladatául hol a bátor és nyűt támadást, hol a meg nem alkuvó védelmet érezte s ezen eltökéléseinek meg is felelt. Nem az új körülmények közti építést gondolta hivatásának, hanem az otthont már alig adó romok védelmét. Az új helyzetre gyakorra idejüket múlt s így már alig ható politikai kategóriákat alkalmazott s az elomlott múlt féligazságaival próbált harcolni egy igazabb jövőért a jelen hazugságai és a valóság követelményei ellen. Eszmekörén kívül esett a nagyobb magyar tömegek eddig oly végzetesen elhanyagolt szervezése, szellemi és gazdasági nevelése és korszerű erősítése, — s ezzel is követte múltunk rosszul fölfogott politikai hagyományait. Egy bátran hadakozó, de széjjel nem néző politikus réteg folytatta tovább a szlovenszkói magyarság érintetlennek látszó mélységei fölött megszokott életét.

Nem izzott-e azonban valami ezeknek a szélesebb magyar néprétegeknek lelkében a kor és a helyzet változásaiból s az utóbbi tíz év gazdasági válsága és eszmeáramlatai vájjon valójában oly érintetlenül hagyták-e a magyar népiséget, ahogy ezt a csehszlovákiai magyar politikai élet vezérkara elképzelte? A ráeszmélés későn jött és keserű volt. Szlovenszkó kilépett a magyar vidékiesség egykori nyugalmából, a történelem sodrába került, a csehszlovák ipar és nagytőke gyarmata lett belőle. A hajdani jómódú kispolgárság, mely sokáig a kisebbségi pártok igazi éltető talaja volt a parasztsággal együtt, rohamosan proletarizálódott s a gazdasági válság és a hódító cseh és német kapitalizmus kettős súlya gyorsan lökte át egyre nagyobb tömegeit az osztályharcos pártoknak nemzeti és történeti jogokat és hagyományokat alig értékelő s ezeket csak pillanatnyi harci eszközként használó vonalára. A csehszlovák agrárpártok is víg aratásra gyűltek és saját kéréjükbe kötötték a széthulló, elhagyott parasztságot. Egyre jobban megrendült a magyar pártok eszmekörébe kezdetben oly nagy hittel vetett bizalom, amit természetesen úgy a szociális orientációt a nemzeti és történeti gondolatvilág fölé helyező osztályharcos pártok, mint a csehszlovakizmus előretolt exponensei el nem mulasztottak kellően kihasználni.

Az atyáknak a kisebbségi jogokért vitézkedő nemzedéke behúnyt szemmel, értetlenül, utóbb ráeszmélve haladt el mindezen jelenségek mellett, — annál érzékenyebb volt irántuk az 1925 óta egyre jobban magára ébredő magyar ifjúság, mely a maga változásaival, válságaival és különféle belső nyavalyáival, de egyúttal vitathatatlan értékeivel és eredményeivel egyetemben mintegy hű és pontos szeizmográfja lett a kisebbségi élet mindezen rezdüléseinek.

Ezek az itt vázolt jelenségek alkotják háttérét a szlovenszkói magyar ifjúság ú. n. generációs szerepének. Ez az ifjúság a reá nehezedő viszonyok fölismerésének hatása alatt minden tényével szembehelyezkedett az atyák politikai nemzedékének, gondolatvilágát előtte eddig ismeretlen eszmeáramlatokban edzette másmilyenné s szélesebb társadalmi aláépítettséget, tehát a dolgozó osztályokkal való szorosabb közösséget keresett az új viszonyokba nagy nehezen beleszokni kezdő magyarság számára. A vidékiesség és a helyi politika kicsinyes szempontjai helyett olthatatlanul vágyott Európa felé s a múlt emlékeit csak idézgetni tudó politikai csatározások helyett le akarta vonni kisebbségi helyzete valódi tanulságait s egy új szellemű, ú. n. realpolitikát sürgetett. A vidéki egyhangúságból az élet sodrába került ember intellektuális szomjúságával mámorosodott meg a neki szociális, népi és új motívumú nemzeti feladatokat adó Ady, Móricz és Szabó Dezső írásaitól, a népkultúra mélységeibe Bánók és Kodály vezették, osztályharcos állásfoglalásra Kassák Lajos edzette, az atyák politikáját és liberalizmusát Szekfű Gyula „Három nemzedék“-én át ismerte meg fájo kiábrándulással, dunai koncepcióját pedig Jászi Oszkártól vette át, honnan már csak pár lépés kellett a páneurópai gondolat felé. Ennyi ellentét, tarkán és gyorsan változó és gyakorta meg nem emésztett intellektuális élmény után legdöntöbben mégis a népi gondolat hatott rájuk, ami szinte magától következett egyfelől a kisebbségi élet hagyománytalanságából, hol egy új szellemi és szociális építésre egyetlen lehetőséget már csak a dolgozó magyar osztályok jelentettek, másfelől pedig az újabb magyar ifjúsági mozgalmak általános beállítottságából. Ez a népi alapvonal azóta is megmaradt Szlovenszko magyar fiatalságának mozgalmaiban, csupán a feléje vivő utak változtak időnként.

A sokat támadott és vitatott „Sário“ jelentette legteljesebben az imént leírt intellektuális folyamatot, mintegy tükröként a szlovenszkói ifjúságot gyors egymásutánban ért benyomásoknak s jelzetűjeként a magyar kisebbség belső életét is érő hatásoknak, áramlatoknak, vajúadásoknak. Szinte jelleménye és tartozéka volt a kisebbségi élet elváltozásainak és kóros jelenségeinek. Jól érzékeltette a bal felé haladó s egyideig akadálytalanul hódító közszellemet. „Eszmei gyökerei még az 1918 és 1924 közti időszaknak az „emigránsok és dilettánsok küzdelme“ által oly jól jellemzett hangulatába nyúlnak vissza. A szellemi jelenségek érzékelésénél mindig bizonyos fokú vidéki és félszeg dilettantizmussal járt el; hozzá még csak a XX. század elejének radikális, pozitivistá és szabadkőműves eszmeáramlatai értek el, melyek mind biztosan sodorták a tapasztalatlan csoportot egyre extrémebb végletek felé akkor, midőn Európa-szerte már egészen új és más szellemi áramlatok nyugózték le a lelkeket. Gyakorlati téren az 1918—

19-es emigráció befolyása egyre nagyobb lett. Egy hazátlanná, szegényé lett ifjúság kétségbeesése és kapkodó, fájó nyugtalansága jellemezte mozgalmukat, melynek már „nem volt élménye a magyar állam“ s mely ismeretlen dolgoknak tán megnyugtató újdonsága után kutat. Az 1925-ben megalakult prágai Szent György-Körből 1928-ban „Sarló“ lesz, mely már a magyar ifjúság nagy tömegeitől külön utakon jár. A fő eszköz a megújított szellemű cserkészlet, melyet a magyar demokrácia, az intellektuális ifjúság és a nép érintkező felületévé, eszközévé tesznek. Táborozásaikon új magyar fejlődés lehetőségein gondolkodnak, megismerik a népet, gyűjtik a népszellem elkallódó kincseit. 1928-as kassai kongresszusukra jelenik meg röpiratuk első száma, a „Vetés“ c. alatt, mely programot is ad: a szociális magyar megújítást tűzi ki cél gyanánt. Helyesen ismerik fel a csehszlovák nagytőke terjeszkedésének eredményeit s az elproletarizálódott magyar néprétegek osztályhelyzetét, e fölismerésüket azonban osztályharcos marxista irányba fejlesztik tovább. Ugyanakkor meglátják a demokrácia csehszlovák fogalmazásának a kisebbségi helyzetre nem épp kedvező lényegét, ezért egy magyar demokrácia kiépítésén tűnődnek.

E romantikus korszak kezdő zavarosságai azonban nem vezettek tisztuláshoz. Rosszul emésztett olvasmányok, időleges csehszlovák orientáció és reálpolitika (melynek egyetlen eredménye a pozsonyi magyar tanszék és szeminárium fölállítása lett), emigránsok barátságára és szellemi behatására, majd annyi más intellektuális viszontagság után a dogmatikus marxizmusba való elérékezés jelzi nagyjából a „Sarló“ útjának főbb állomásait. A mozgalom egyre inkább kivált a kisebbségi sors egységes arcvonalaiból, egyre több tért nyert benne a marxista elem, mely egyformán szembefordult úgy a cseh nagytőkével és a mozgalom iránt pillanatnyilag, a csehszlovák orientáció reálpolitikai időszakában jóakarató államhatalommal, mint a magyar történelmi és politikai irányt jelentő pártokkal. Egyre jobban lemaradtak a „Sarló“ kezdetben elég számos soraiból az ifjúságnak a kisebbségi sorsot és magyarságukat a marxista dogmatikánál többre tartó rétegei. A kiválás folyamata természetesen nem ment végbe símán. A magyarországi és csehszlovákiai közvélemény egyforma érzékenyen reagált a „Sarló“ fokozatos elváltozásaira. A figyelem gyakran érdeklődve fordult feléjük, annál is inkább, mivel a „Sarló“ igen jól értett a nagyhangú sajtóreklámhoz. Serdülő fiúk, gimnazisták, fiatal egyetemi hallgatók szociológiától, politikától, tudománytalan frázisoktól hemzsegő nyilatkozatokban mutatták meg a bámuló világnak intellektuális fejlődésük minden mozzanatát. A dolog annyira meglepő volt, hogy hatott. A vidékiesség józanságában elaggott s a társadalmi tudományokkal nem igen foglalkozó atyák soraiból nem akadt senki, ki legalább a szellem, az átfogó és érett tudás szebb fegyverét emelte volna a tudományra oly igen, de oly balgán szomjazó s oly silány italtól úgy megrészegült fiák felé az elriasztó szidalom helyett. Így az a tanuló, érlelődő folyamat, mely másutt és máskor a lélek és szellem finomabb rejtekein, diákszobák és könyvtárak szemérmes mélyén megy végbe, a „Sarló“ esetében a sajtó nem mindig tisztos és magyar szellemű hasábjait özönlötte el s fejlődés, érlelés, tanulás helyett ez a nyilvánosság már

csak egyre nagyobb önbizalommal töltötte de az „unius libri“ elvének ezen tipikus, Adytól Marxig fejlődött gyermekeit.

Ez a marxizálódási folyamat az 1931-es szeptemberi pozsonyi sarlós kongresszussal érkezett d forrpontra. Ma a „Sarló“ a marxista gondolat szlovenszkói intellektuális előharcosának érezheti magát. Hatóereje így megszűkült s az egyetemes magyar kisebbség helyett a szlovenszkói kommunista pártra (melynek a „Sarló“ számos tagja aktív részese lett), a magyar ifjúság tömegei helyett pedig az ifjómunkás-ságra szorult, melyet az 1931 szeptemberében megalakított „Vörös Barátság“ c. szervezet segélyévd nevel pártpolitikai élcsapattá. A hajdan az egész magyarság fölismerésére és fölmérésére kezdett szociográfiai gyűjtés szintén pártpolitikai monopóliummá torzult s a szociofotó a marxista tömegisme nagy hévvel használt eszköze lett. A „Sarló“ merészen kiszakadt a kisebbségi sorsközösség egységes frontjából s ezzel súlytalanná vált ennek életében e szomorú kifejlés eredménye gyanánt.

Már pedig a „Sarló“ igen nagy igyekezettel buzgólkodik épp azon, hogy ezeket a kisebbségi életmegnyilvánulásokat saját eszmeköre szerint rendszerezze. Az 1931 szeptemberi kongresszusnak a „Sarló“ jegyében — „Az újarú magyaroktól a magyar szodalistákig“ c. alatt könyvalakban kiadott anyaga erre mutat. A rendőrhatalóság benne több mint 150 inkriminált, magyar- és osztályharcos izgatásra valló hdyét talált s ezért az dső kiadást elkobozta, — a második már cenzurázottan jelent meg. Az itt leközölt dóadások, dolgozatok marxista rendszerezéssel állapítják meg a keleteurópai agrárválság, a szlovenszkói dproletarizált óslakosság, az általános és a beáramló csehszlovák nagytőke által fokozott elszegényítés nagyjából nem marxisták által is ismert diagnózisát. Mindezt egy mereven és kulturálatlanul megkonstruált világnézet abroncsaiba szorítják s egy oldalra, a szovjet újabb teoretikusaiból már ismert irányba csavarják el, osztályharcos forradalomtól epedik a viszonyok gyors változását, kdeteurópai agrárforradalmat hirdetnek — s nem gondolnak arra, hogy mindezen következtetések eredményeit esetleg más irányban, pl. az egységes kisebbségi politika iránya és célkitűzései fdé is meg lehetne állapítani.

E fiatalság Európával indult d — igaz, hogy egy ma már túlhaladottnak tetsző szellemiség jegyében — s messzire rugaszkodván innen, egy mesterségesen fejlesztett forradalmi közvélemény sodrába került. Tevékenysége ma már nemcsak a cseh nagytőke, de a kisebbségi magyarság egységfrontja ellen is irányul. Az e helyzetből fakadó lelki beállítottság magára a „Sarló“-ra is hatott. Lelki alapjait többé már nem a kisebbségi magyarság sorskérdései határozzák meg, hanem a szlovenszkói kommunista párt orthodox marxista ideológiája, mely a kisebbségi jogokért folyó küzdelmet legfőljebb csak taktikai eszközként használja forradalmasító tevékenysége során a csehszlovák államhatalom és nagytőke ellen, de nem hajlandó azok kivívását időleges végcélként elfogadni, mint a kisebbségi magyarság nagy többsége. A „Sarló“ tevékenységében így a kisebbségi élet helyére a párt belső élete lépett, bár — s ez letagadhatatlan — még ma is sokat megőrzött hajdani kisebbségi és nemzeti célkitűzéséből, — legalább is ami a

nyelvi és kulturális jogokat illeti. Ez a talán még némi félnék kegyellettől őrzött magyar gondolat bizonyos ellentétet alkot a „Sarlódnak az osztályharc útján a magyar fõlszabadulást remélõ csoportja és a kommunista párt hivatalos vezetõsége között, mely gyakorta meglehetõs féltékenységgel figyeli a sarlósok kiterjedt szociográfiai és ifjûmunkás-nevelési törekvéseit s ezek látható eredményeitõl saját privilegizált helyzetét félti.

Ezzel a balratolódással és világnézeti megmerevéssel szemben nem késett az ellenhatás. Az 1929-es években egy új világnézeti mozgalom kezdte bontogatni szárnyait. A Prohászka Körök a fiatalság balratolódásától joggal félõ atyák hívták életre a katolicizmus szelleme jegyében. Mint minden világnézeti mozgalmi kísérletezés a sajátos és ily kereteket nem túró kisebbségi viszonyok között, ez is inkább csak részletmegoldást jelenthet az ottani fiatalság számára. A szlovenszkói magyarság vallási megosztottságánál fogva, hol a protestantizmus nem közönséges hatóerõt és tömeget jelent, a Prohászka Körök mozgalma inkább csak katolikus oldalról erõsítheti a magyarságot. De viszont ki tagadhatná, hogy Szlovenszko katolikus magyarságának egy külsõleg és belsõleg átgondolt reform s rajta át az Európa új katolikus eszmeáramlataiba való bekapcsolódás elsõrangú érdeke. Míg az ottani magyar protestantizmus a maga többé-kevésbé épen megõrzött sajátos szervezetével továbbra is megtarthatta a maga „nemzeti egyház“ jellegét és az e helyzetben rejlõ elõnyõket, addig a katolikus magyarság lába alól az államfordulattal egyidõben egyszerre elsiklott az eddig biztos talaj, egyszerre elveszett számára mindaz a támasz, melyet eddig a katolikus egyház hatalmi és vagyoni súlya s az általa nem egyszer oly energikusan képviselt történeti keresztény-magyar gondolat jelentett, — természetesen a XIX. és XX. század eleje értelmezései szerint. A szlovenszkói katolicizmus mint élet- és lelki forma ettõl fogva már inkább a tót népség mély õsi hitét és külsõ politikai és szociális szerveztségét jelentette — hisz az egyházkormányzat az államfordulat következtében a többségi tót katolikuság nemzeti privilégiuma lett, míg a kisebbségi katolikus magyarság számára gyakorlati és eszmei keresztény-magyar szintézist így éppoly kevésbé hozhatott, mint megújhódó európai életformát és eszmei tartalmat. Ily helyzetben jelentkezett a Prohászka Körök kimondottan katolikus-magyar értelmû ifjúsági mozgalma, melynek fiatal válla így a keresztény és nemzeti föladatok és a vaskényszerrel szükséges megújhódás kettõs súlya alatt gömvedezett. A föladat, melyet a katolikus magyar ifjúság e szervezkedése maga elé rajzolt, alapjéüegében ugyanazon demokratikus erõk eredõje volt, mint a szlovenszkói ifjú nemzedékek egyéb jelentkezései: eldobni a régi és haszontalan formákat s helyükbe — alkalmazkodván az új társadalmi tényezõkhöz — a belsõ szellemi építés és szervezés erejét ültetni a magyarság erõsítésére — jelen esetben katolikus oldalon. És épp e másik szempont az, mely a Prohászka Körök ifjúságának szellemi és szociális téren külön helyet biztosít. Az új Európa legszebb értékeibõl sarjadt katolikus renaissance szociális és eszmei tartalmának magyarrá — kisebbségi magyarrá — asszimilálása, Prohászka útjának méltó követése társadalompolitikai

és eszmei téren, — mindezek oly föladatokat jelentenek a Prohászka Körök és lapjuk, az „Új Élet“ fiatalsága számára, melyek mozgalmukat egy tán első pillantásra részletmegoldást ígérő beállítottságon túl általánosan magyar értéküvé emelhetik. Egyelőre mégis pillanatnyi ellentétnek remélhetőleg megoldásba torkoló gátjai feszülnek a kimondottan katolikus lobogóval indulók s a magyar fiatalság nagyobb és annak idején szintén jobb reményeket hozó „Magyar Munkaközössége“ s az ezzel kapcsolatos „Magyar írás“ c. folyóirat gárdája közé.

Az ellentétek magva nemcsak általános világnézeti, de különlegesen magyar-népi világszemléleti kérdésekben is rejlik. A „Prohászka Körök“ fiatalsága nem fogadja el a maga számára Ady, Szabó Dezső és Móricz Zsigmond munkásságát, mely főbb vonalaiban ma is fárosza a néppel, a röggel közösséget kereső és érte dolgozni is akaró fiatalságnak. E triásznak alkotásai és gondolatvilága az egész ottani fiatalság életszemléletét egységes láncba fogják össze. De egyúttal hidat is jelent a hasonló irányú magyar mozgalmakkal való együtthaladásra. Velők szemben az „Új Élet“ inkább Claudel, Sigrid Undset és más modern katolikus íróknak Szlovenszkóhoz és ennek magyarságához nem épp túlerős szálakkal fűződő írásaiban találta meg a maga mozgalmának indító szellemi erőit. Reméljük, hogy Szlovenszko hideg égálgán nem fog melegházi növényé válni ez a mozgalom, mely kedvezőbb körülmények és beállítottság esetén igen értékes részét jelentheti még a megújuló katolicizmus szociális és intellektuális programja jegyében az ottani ifjúsági mozgalmaknak is.

Az Ady—Móricz—Szabó Dezső triáson túl két Szlovenszkóból kinőtt költő jelentette az ottani magyar ifjúságnak a legnagyobb lelki és szellemi élményt és ma is ható indítóerőt. Mécs László és Győry Dezső költészete mintegy eszmei háttérét és egyben bizonyos fokig magyarozatát is adhatja ezen ifjúsági mozgalmak belső kifejlésének és irányainak.

Mécs László katolikus költő a szó legigazibb értelmében s így ma a „Prohászka Körök“ mintegy önigazolulásul tarthatják maguk elé a fiatal, ragyogó lelkű, szeretetre vágyó s a legtágabb, legmélyebb humanizmus lendületével indult s korántsem elhatárolt szellemiségű ifjú költő-pap verssorait. Sajátos dolog mégis, hogy Mécs tág ölelésű humanizmusa mily gyöngye gyökérzetet ereszthetett csupán az ottani fiatalság egy részének lelkébe. Ez az ifjúság a költőtől ma nemcsak — s nem is elsősorban — esztétikumot és lelki kultúrát vár, hanem különösképp aktív társadalompolitikai állásfoglalást, — a költő legyen fárosz, a tömeg embere, népszónok, a társadalom, a múlt makacs kritikusa, próféta és vezér — s mit talált Mécsben? — végtelen, a forma művészi keretein minden pillanatban túlárado, de korántsem öklöződő és gyűlöletben tobzódo humanizmust, emberszeretetet, eddig valóban szokatlan csengésű, keresztény értelmű lírát s valami állandó, a társadalmi harc s a generációs ellentétek hétköznapijaitól idegen belső izzát és feszültséget. A költőből, ahogy pedig indulásakor várták, nem lett agitátor és forradalmár — a szó köznapi értelmében — s nem csinált érzéseiből, ahogy ezt szintén várták, szociológiai kísérleti állomást, hanem megmaradt embernek, individuumnak — ami nála a lelki és

szociális életet élő ember legszebb fogalmazásában jelentkezett. Lelki emberként hajolt a földi szenvedések völgyei fölé s nem utolsósorban arra a szlovenszkói földre is, melynek a föld, a rög, a pillanat szociális révületében élő, egyoldalúan orientált ifjúsága viszont az esztétika és szellemi értetlenség makacsságával követelt egy szűkebben fölfogott humanizmust és erősebb szlovenszkói társadalompolitikai aktivizmust a legtágabb emberszeretet hullámain a szlovenszkói hétköznapi átlagpillanataitól elforduló költőtől.

Amit Mécsnél a fiatalok hiányoltak, a költészet új szociális funkcióját, az új helyzetből fakadó valóságok ideológiai fölvezetését, azt e nemzedék másik vezető költőjénél: Győry Dezsőnél találták meg. Az „újarcú magyarok“, a „kisebbségi génusz“ költője, és költészete, mondanivalója tartalmával Szlovenszko talajából fakadó poétája mintegy fókuszává lett az ottani magyar ifjúság szellemi áramlatainak. A történeti középosztály, a hivatalnoksorba szakadt középnemesség intellektuellté nemesült gyermekének kellett jönnie, hogy ráébressze ezt az ifjúságot a maga külön helyzetére és földadataira. Győry a lehanyaglott sorsú és a szlovenszkói élet mélyéről jövő magyar történeti rétegnek megmásult viszonyok közé növekedett és küzdelemre szorított fiaként ösztönös átértéssel hamar észrevette azt az úrt, mely a végétért történeti múlt és a szlovenszkói magyarság különleges mai helyzete között taton, véget nem érő társadalmi és lelki válságok magvait rejtve magában. Új alapokon, új szellemiség kellett az elomlott épület helyére: ez az új alap pedig mi lehetett volna más, mint a szlovenszkói magyar népiség, elsősorban tehát a parasztság, — a fölépítmény pedig ebből folyólag csak népi kultúra lehet, egyetlen biztos menedék a pillanatnyi hagyománytalanság és ingadozás közepett a régi értékek megmentésére. Győry költészetében ez a nép felé való menekvés tudatosan, bár egy remegő és finom intellektus prizmáján átszűrve jelentkezett és így ment maradt egy magát csupán frazeológiában kiélő, meddő népieskedés veszélyeitől. A magyar középosztályi rétegek fiatalsága Győry költészetén át ébredt rá önmagára, szlovenszkói és kisebbségi helyzete szociálisan színezett voltára s ez generációkat, ellentétes csoportokat egyazon fölismerésbe összefűző élmény formájában jelentkezett.

Győry ismerte föl először, hogy a szlovenszkói magyarság kérdése elsősorban szociális probléma, de magyar probléma és a „kisebbségi génuszának problémája is egyúttal. Így magyar szociális gondolat humanisztikusán színezett volta lebegett a költő előtt. De Győry elsősorban költő volt, ki legelőször érezte meg gyors intuícióval és nagy vonásaiban a különböző jelenségeket, míg a részletek őt már nem érdekelhették és nem is reá tartozott az a föladat, hogy az élet minden részét átfogó programot adjon. Bármennyire ellentétes utakra tévedt, mégis az ő elgondolásainak programjával indult el a szlovenszkói magyar intellektuális ifjúság. De felelőssé tehető-e ezért a költő? Kétségkívül a legkevésbé sem. A sok csalódás és hanyattatás megtörte a költőt s azelőtt szabadon lázadó hite legújabb kötetében („Hol a költő“ 1932) már távolról szemlélődő, tehetetlen keserűséggé török.

Mégis azok a csoportok, melyek Győry költői ígretéből

kiszakadtak, az egyetemes kisebbségi magyar ifjúságnak csak kis részét képviselik. A nagyobb rész, mely a kisebbségi sors szellemi és szociális föladatait egyformán zászlóvá bontotta maga elé, a Magyar Munkaközösségben tömörült. Ennek az alakulásnak kezdetei egyidejűek a „Sarló“ teljes és dogmatikus marxizálásával, valamint a „Prohászka Körök“ zártabb vallási és világnézeti irányának végső kifejtésével. Az 1931 szeptemberi pozsonyi értekezlet alapvetése után 1932 január 22-én Prágában alakult meg az új szervezet, mely valahogy koncentrációja kívánt lenni az egyetemes magyar fiatalság szellemibb részének. Hozzájuk csatlakozott az 1932 márciusában indult „Magyar Írás“ c. folyóirat. A szélsőséges világnézeti csoportosulások ellenében a magyar nemzettel szemben való kötelességeket hangoztatja programja, demokratikusabb magyar jövőt akar, a csehszlovákiai magyarság kulturális és gazdasági önállóságának megteremtését, a paraszt és munkás elszegényítése elleni harcot hirdeti a bajokon és következményeiken a rétegek belső és szövetkezeti, gazdasági szervezésével akar segíteni. Tudományos Önkritikával egy friss szellemű, egyetemes intellektuális mozgalom kiépítésére törekszik, mely majd megvalósítja mindezen célkitűzéseket.

Nagy szellemi, gazdasági lehetőségeket és föladatokat rejt magában e programadás. Nem meddő világnézeti csatákra és ábrándokra, hanem a valóság adottságaira fekteti a fösúlyt ezen az úton előre is haladt. Sok helyen megindította a magyarság szövetkezeti szervezkedését, rendkívül alapos és nagyvonalú szociográfiai kérdőívet dolgozott ki s végtére keretet és megnyilvánulási formát adott annak a gondolkodó ifjúságnak, mely a nemzeti gondolatot és annak igazi korszerű értelmét többre tartja ködös világnézeti ábrándoknál és intellektuális kalandoztatásoknál.

E gazdasági és szellemi lehetőségek valóraváltása, a nép felé való tudatos és nevelő odafordulás, Győry programjának megvalósítása végre mintegy betetőzését jelenthetnék a szlovenszkoí magyar ifjúsági mozgalmak gyakorta diszharmonikus építményének. Úgy tetszik, hogy a vidéki elhagyatottságból kinöve, sokféle hányódtatás, toldás, külső befolyások gyakorta káros fölvétele után e mozgalom elérkezett történeti jelentősége végső kifejtéséhez: a magyar és szociális gondolat egyenértékű, de elsősorban mégis magyar megvalósításához egy idegen nacionalizmus és kapitalizmus kettős nyomásának ellenére. A Magyar Munkaközösségtől így épp ezért igen sokat várhatna a magyar közvélemény: reális és az eddiginél dolgozabb fiatal szellemiséget, egységes gazdasági szervezkedést, komoly szlovenszkoí magyar közhangulatot.

A Magyar Munkaközösség így egy 12 éves kényszerből indult fejlődés betetőzése. Elfogadja Szlovenszkoí mint adottságot és őt is magába foglaló életfogalmat, de ezzel szemben és e kereten belül változatlanul hangoztatja önálló és nemzeti magyarságát. A meddő honfibu és ideológiai zűrzavar után végre szellemi és szociális téren egyaránt döntő összefoglalást, társadalmi és nemzeti szintézist akar.

Mindamellet pillanatnyilag e nagyraihivatott mozgalmat útja most mégis Scidllák és Charybdiszek között viszi tovább. Egyfelöl a kisebbségi

politika vezérkara részéről hiányzik a Munkaközösség iránt az a szeretetteljes bizalom, melyet atyái oldaláról jóformán 12 éven át majdnem mindig nélkülözött a szlovenszkói magyar ifjúság önállóbb szellemű része. Politikát s az öregek gondolköréhez való föltétien oda-csatlakozást vártak attól a vidékiességéből váratlanul a történelem sodrába lökött fiatalságtól, mely előbb tanulni, látni akart s melyet senki sem tanított, vezetett és oktatott. Talán ez a helyzet most is, a politika-mentesen induló és szellemi lehetőségeket jelentő Munkaközösséggel szemben, mely külső politizálás helyett inkább a magyarság belső erősítését tartja előbbrevalónak és hivatásának.

Másfelől viszont nem hiányzanak egy ellentétes oldalról föl-fölcsendülő szírehangok sem. A tiszta indulású szellemi mozgalomba s főleg annak pozsonyi csoportjába sikerült magukat oly emigráns magyaroknak is befűrnök, kik a múltban, sőt a jelenben is nem tették épp a legszebb tanúságot föltétien és igaz magyarságuk mellett, sőt épp ellenkezőleg, a legélénkebb kapcsolatban, anyagi és szellemi függés viszonyában állnak az államhatalommal. Hogy mily irányban haladna az ily elemek elhatalmasodásával a mozgalom, az nem lehet kétséges, — ezt már egyszer, a „Sarló“ egy korszaka, a cseh orientáció ú. n. reálpolitikája megmutatta. Ez az aggasztó, bár nem épp kiküszöbölhetetlen jelenség bizonytalán igen fájdalmas lehet azok számára, kik egész hitükkel ott állván a mozgalom mellett, életük magyarsága egyetlen megfogható gyümölcsét látták volna benne s kik független és tágkörű szellemi munkaalkalomnak látták a Munkaközösséget. Most az államhatalomtól függő pozsonyi exponensek egyesületesdivé, felülről függő egyletté hamisították a mozgalmat. Eredetileg szabad társulás alapján megalakultak a Munkaközösség önálló helyi csoportjai; most egész váratlanul, káros és magyartalan befolyásoktól vezetettve a pozsonyi csoport mindezen szabad csoportok fejéül, központjául emelte magát s olyszerű alapszabályjövahagyást eszközölt ki, mely szerint a többi csoportok csupán az ő fiókjai lennének.

Mégis reméljük, e legújabbban megnyilatkozott zavaró jelenségek nem lesznek oly méretűek, hogy a már megindult komoly munkát lehetetlenné tegyék. Kár lenne, ha a múltó rossz pillanatok, személyi ellentétek, politikai érdekek akadályai meggátolnák a szlovenszkói magyar ifjúságot előrehaladásában. Már pedig ez az előrehaladás nemcsak a szlovenszkói kisebbségi élet belső ügye és érdeke, de egyúttal az összmagyarság magasabb kultúrközösségének is elsórangú követelménye, — hisz rajta át nemcsak a valóság és a szükségesség szerint alakuló egyazon magyar arc nyert Szlovenszko földjén marandó és hatásos kifejezést, de egyúttal történelmi jelentőséget is adott a vidékiességből történetalkotó tényezővé érett csehszlovákiai magyarságnak.